

Handreiking startnotitie programmeren regionale energie infrastructuur

Deze handreiking is opgesteld door IPO, VNG, Netbeheer Nederland en de ministeries van Economische Zaken en Klimaat en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Uitgangspunten

- Zoals bestuurlijk overeengekomen (i.o. bestuurlijke afspraken tussen Rijk en medeoverheden) wordt in elke provincie door provincie, gemeenten en netbeheerder(s) een werkorganisatie ingericht om een provinciaal MIEK te realiseren. In het voorjaar van 2023 dient per provincie een eerste MIEK opgeleverd te worden.
 - De 'startnotitie' fungeert als plan van aanpak voor het in te richten programmeringsproces.
 - Deze handreiking beschrijft welke ingrediënten de startnotitie (minimaal) dient te bevatten. Dit om ervoor te zorgen dat het proces in de provincies op vergelijkbare wijze plaatsvindt en dat deelproducten inhoudelijk benodigde uniformiteit hebben, opdat deze optimaal aansluiten bij de andere schaalniveaus waar wordt gewerkt aan programmering van de energie-infrastructuur.
 - Er wordt voorgesorteerd op een groeimodel met stapsgewijze aanpak, waarbij snel is/wordt gestart om in het voorjaar van 2023 het eerste provinciale MIEK op te leveren, waarna de werkorganisatie en de programmeringsonderdelen vervolgens stapsgewijs worden uitgebouwd.
 - De inhoud van deze handreiking bouwt voort op de in de 'notitie governance programmeren regionale energie-infrastructuur' benoemde werkafspraken.
- ### 1. Totstandkoming startnotitie
- In elke provincie wordt een werkorganisatie ingericht om een programmeringsproces voor regionale energie-infrastructuur te organiseren.
 - De werkorganisatie stelt een startnotitie op, die fungeert als plan van aanpak voor het in te richten programmeringsproces.
 - De provincie neemt het initiatief om een werkorganisatie in te richten, waarbij de werkorganisatie (minimaal) dient te bestaan uit een vertegenwoordiging van:
 - Provincie
 - Gemeenten
 - Regionale netbeheerder(s)
 - En betrokkenheid van:
 - Relevante (sectorale) samenwerkingsverbanden, zoals RES, CES, Cluster6 en RMP/NAL.
 - Landelijke netbeheerders (TenneT en Gasunie), gezien de afhankelijkheid van en consequenties voor het hoofdinfrastructuur-netwerk.
 - Indien mogelijk en passend wordt de werkorganisatie voortgebouwd op structuren/samenwerkingsverbanden die al in de provincie bestaan.
 - Gelet op de schaarse ruimte en de vele urgente transitie die ruimte vragen – waar klimaat- en Energietransitie er één van is – is het van belang dat echt integraal wordt geprogrammeerd en dat voldoende ruimte/RO experts bij het proces worden aangehaakt (om de samenhang tussen energiesysteem en ruimtelijke ordening te borgen).
 - De startnotitie is het formele startmoment voor het programmeren van regionale energie-infrastructuur. De startnotitie wordt minimaal vastgesteld door Gedeputeerde Staten (GS) en de landelijke en regionale netbeheerder(s), in nauwe afstemming met de betrokken gemeenten. Het is aan gemeenten om te besluiten of vaststelling in raden of andere bestuurlijke gremia nodig en/of nuttig is.
 - Landelijke netbeheerders werken mee aan de totstandkoming van de provinciale producten en committeren zich hier net als de

overige partijen aan. Hun inzet is gekoppeld aan de provinciale producten en wordt geschaald op het aantal afhankelijkheden die er in de provincie zijn op de landelijke infrastructuur.

- Gezien de urgentie is het van belang dat de totstandkoming zorgvuldig gebeurt én dat tempo wordt behouden.

2. Elementen startnotitie

De startnotitie dient de volgende elementen te bevatten:

A. Uitgangspunten en doel

- Beschrijving van de context, aanleiding en bestuurlijke afspraken die het opstellen van de startnotitie legitimeren en hiervoor kaders meegeven, inclusief het doel dat met de startnotitie wordt beoogd.

B. Besluitvorming

- Beschrijving wijze waarop besluitvorming plaatsvindt op de verschillende onderdelen van het programmeringsproces of hoe tot een wijze van besluitvorming wordt gekomen.
- Het programmeringsproces wordt ingericht als samenwerkingsproces met het oog op het bereiken van overeenstemming tussen provincie, gemeenten en netbeheerders over de te maken keuzes.
- Beschrijving op welke wijze geëscaleerd wordt, wanneer er ingewikkeldheden ontstaan binnen de provincie, tussen de provincies of tussen Rijk en provincies.

C. Werkorganisatie

- Beschrijving werking van de werkorganisatie, waarin wordt ingegaan op in ieder geval:
 - Deelnemers
 - Ambtelijke samenwerking en rolverdeling
 - Bestuurlijke betrokkenheid
 - Verhouding tot andere organisatieonderdelen bij deelnemers werkorganisatie
 - Verhouding tot aanpak acute issues netcongestie (zie punt J)
- Indien wenselijk kunnen werkorganisatie-deelnemers er gezamenlijk voor kiezen een onafhankelijk voorzitter bij de werkorganisatie te betrekken.

D. Schaalniveau

- De werkorganisatie werkt op de schaal van de provincie. Op dat schaalniveau worden per provincie de (onder punt E) genoemde producten opgeleverd.
- De werkorganisatie kan ervoor kiezen om voor de totstandkoming van de producten met subregio's te werken. Indien daarvoor gekozen wordt dan dient in de startnotitie de keuze en onderbouwing van de gekozen regio-indeling beschreven te worden.
- Indien in een provincie wordt gekozen voor een werkorganisatie op een kleinere schaal dan de provinciegrens, dan dient in startnotitie te worden beschreven hoe de samenhang wordt geborgd, hoe de producten uit deze subregio's zich tot elkaar verhouden en hoe ze aggregeren tot één provinciaal eindproduct.

E. Op te leveren producten

- Bij het programmeringsproces in de provincie wordt gewerkt vanuit het 5-stappen sturingsmodel (link).
- Beschrijving welke en hoe de benodigde producten gaan worden opgeleverd, waarbij minimaal de volgende producten worden beschreven:

- Energievisie: Voor het in richtinggevende principes vastleggen van beleidsdoelstellingen en (gewenste) ontwikkelingen in het energiesysteem.
- Provinciaal MIEK: Politiek/maatschappelijke overeenstemming over prioritaire regionale energie-infrastructuur, passend in, en versnellend voor, het toekomstige energiesysteem. Geldt als evenknie van het kaderstellende nationaal MIEK geldt. Het provinciale MIEK is mogelijk voedend aan het nationale MIEK vanuit de regionale schaalniveaus.
- Programma Energie-Infrastructuur (PEI): Programma voor borging van de keuzes uit het programmeringsproces in het omgevingsbeleid van decentrale overheden en het stroomlijnen van de ruimtelijke inpassing van de energie-infrastructuur. Hierbij wordt rekening gehouden met de NOVI-principes.
- fwegingskader: nodig om energie-infrastructuur investeringen te kunnen programmeren en behulpzaam bij het prioriteren, waarbij het nationale uniforme afwegingskader (nog i.o.) als basis dient.
- Ter informatie: Voor al deze producten wordt vanuit de (landelijke) Werkgroep Integraal Programmeren (WIP) nog een handreiking geboden over welke elementen deze producten dienen te bevatten.

F. Planning

- Beschrijving van de planning.
- Waarbij conform bestuurlijke afspraken wordt gewerkt naar oplevering van het eerste Provinciaal MIEK in voorjaar 2023. Dit om goed aan te sluiten bij de ritmiek van het Nationaal MIEK en de 2-jarige investeringsplannen van de netbeheerders.

G. Monitoring

- Beschrijving van hoe en door wie de startnotitie en de beschreven acties gaan worden gemonitord.

H. Groeimodel

- Beschrijving hoe het programmeringsproces stapsgewijs wordt uitgebouwd naar een volwaardig/volwassen programmeringsmodel. Met daarin een beschrijving van de eerste iteratie en het voorziene eindbeeld.

I. Kosten en dekking

- Beschrijving van (voorziene) kosten qua bemensing en benodigde onderzoeken.
- Beschrijving van hoe en door wie deze kosten gefinancierd worden.

J. Aanpak acute issues netcongestie

- Beschrijving hoe programmeringsproces raakt en/of samenwerkt met de aanpak op acute netcongestie issues die (ook) in elke provincie wordt opgericht.
- In elke provincie wordt door provincie, gemeenten en netbeheerder een aanpak uitgewerkt om bedrijven en instellingen (uit alle sectoren) actief te ondersteunen bij het vinden van korte termijn oplossingen voor acute schaarste op het elektriciteitsnet.
- Het aanpakken van deze acute issues vraagt om andersoortige acties dan de programmering en vereist daarmee om een eigenstandige aanpak.

Bijlage bij de handreiking startnotitie programmeren regionale energie-infra

Beantwoording vragen Provinciaal MIEK¹

30 juni 2022

Vragen rond Provinciaal MIEK

- 1) *Wie zitten er in de provinciale werkgroep MIEK? Hoe is daarin samenwerking met decentrale overheden en regionale sectoren daarin geborgd?*
- 2) *Wat is de opdracht van zo'n provinciale werkgroep? Hoe ziet een provinciaal MIEK eruit?*
- 3) *Welke cyclus/tijdpad doorloopt de werkgroep (geïnspireerd door het geschetste proces en spelregelkader voor het nationale MIEK)?*
- 4) *Op welke wijze wordt geborgd dat kennis, inzichten en belangen van alle sectoren in de regio goed op tafel komen?*
- 5) *Op welke wijze wordt omgegaan met issues binnen een provincie of provincie-grensoverschrijdende issues, en welke rol hebben de netbeheerders daarin?*
- 6) *Aan welk bestuurlijk gremium rapporteert de werkgroep? Wie stelt het provinciale MIEK vast?*
- 7) *Hoe organiseren we de interactie tussen de provinciale werkgroepen MIEK en de landelijke stuurgroep (PIDI²)/MIEK?*
- 8) *Is er behoefte aan een vorm van ondersteuning vanuit een werkorganisatie? Wat kan de opgebouwde ervaring vanuit NP RES³ en ook vanuit PIDI hierbij betekenen?*

Antwoorden

- 1) *Wie zitten er in de provinciale werkgroep MIEK? Hoe is daarin samenwerking met decentrale overheden en regionale sectoren daarin geborgd?*

Per provincie wordt een provinciale werkgroep MIEK ingericht. In de werkgroep zitten in ieder geval provincie, gemeenten en netbeheerder(s). Provincies initiëren de totstandkoming van de werkgroep. Daarnaast moet er betrokkenheid zijn van (sectorale) samenwerkingsverbanden, zoals RES, CES⁴, etc., en landelijke netbeheerders. Hoe de samenwerking met de sectoren er precies uit ziet zal waarschijnlijk verschillen van provincie tot provincie, ook omdat op veel plekken de wens is om gebruik te maken van reeds bestaande werkorganisaties. Zie ook de beantwoording van vraag 4.

- 2) *Wat is de opdracht van zo'n provinciale werkgroep? Hoe ziet een provinciaal MIEK eruit?*

De opdracht van de provinciale werkgroep is het organiseren van het integraal programmeren op provinciale schaal. De werkgroep initieert het proces, zorgt voor de voortgang, en draagt zorg voor de zorg voor het opleveren van verschillende producten:

- **Energievisie:** voor het in richtinggevende principes vastleggen van beleidsdoelstellingen en (gewenste) ontwikkelingen in het energiesysteem.
- **Provinciaal afwegingskader:** nodig om energie-infrastructuur investeringen te kunnen programmeren en behulpzaam bij het prioriteren, waarbij het nationale uniforme afwegingskader (nog i.o.) als basis dient.

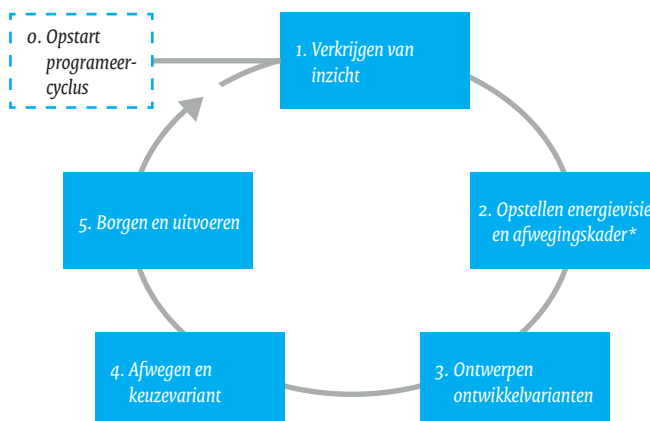
- **Provinciaal MIEK (PMIEK):** politiek/maatschappelijke overeenstemming over prioritaire regionale energie-infrastructuur passend in, en versnellend voor, het toekomstige energiesysteem. Geldt als evenknie van het nationaal MIEK, mogelijk gevoed vanuit de regionale schaalniveaus.
- **Programma Energie Infrastructuur (PEI):** voor borging van de keuzes uit het programmeringsproces in het omgevingsbeleid van decentrale overheden en het stroomlijnen van de ruimtelijke inpassing van de energie-infrastructuur.

De landelijke werkgroep Integraal Programmeren (WIP) zal voor al deze (deel)producten een nadere uitwerking maken, tegemoetkomend aan wensen vanuit de regio's/provincies om meer duidelijkheid te verschaffen over de verschillende producten en de wensen vanuit het interbestuurlijke traject om uniformiteit te borgen en connectie met landelijke product uitwerkingen.

Het aanpakken van acute issues netcongestie vraagt om andersoortige acties dan de programmering en vereist daarmee om een eigenstandige aanpak, waarvan het van belang is dat deze goed wordt aangesloten op het P-MIEK proces. De 'korte termijn aanpakken' worden momenteel niet door de WIP uitgewerkt, interbestuurlijke regie daarop ontbreekt vooralsnog. Het is denkbaar dat deze korte termijn problematiek ook door de provinciale werkgroep wordt opgepakt, maar dat kan ook los worden georganiseerd, in nauwe afstemming met de provinciale werkgroep.

- 3) *Welke cyclus/tijdpad doorloopt de werkgroep (geïnspireerd door het geschetste proces en spelregelkader voor het nationale MIEK)?*

Zie ook het Groeidocument 'Naar een handreiking integraal programmeren in het energiesysteem'. De planning van het provinciale/regionale programmeringsproces wordt aangesloten op de deadlines van de investeringsplannen van de netbeheerders en de cycli/voeding vanuit de nationale kaders (nationaal MIEK, NPE⁵, etc.). Ook wordt verbinding gezocht met de cycli van het provinciale en gemeentelijke RO-instrumentarium. Er wordt iedere 2 jaar een nieuwe versie van het P-MIEK opgeleverd, waarbij de energievisie en het afwegingskader naar verwachting niet iedere 2 jaar vernieuwd hoeven te worden.

¹ MIEK = Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat

² PIDI = Programma Infrastructuur Duurzame Industrie

³ NP RES = Nationaal Programma Regionale Energie Strategie

⁴ RES = Regionale Energie Strategie; CES = Cluster Energie Strategie.

⁵ NPE = Nationaal Plan Energiesysteem

4) Op welke wijze wordt geborgd dat kennis, inzichten en belangen van alle sectoren in de regio goed op tafel komen?

Er is door de landelijke werkgroep Integraal Programmeren, in samenwerking met vertegenwoordigers van de diverse sectoren, een verdere uitwerking gemaakt van de betrokkenheid van de sectoren. Daaruit volgt dat betrokkenheid van de sectoren in ieder geval op de volgende manieren gewenst is:

- Sectoren **leveren input** aan bij de opstart van het integraal programmeren (inzicht in plannen en ambities, vraag naar netcapaciteit, inzicht in (on)zekerheid van plannen en koppelkansen met andere sectoren)
- Samen met de sectoren in beeld brengen welke **ideeën voor infrastructuurprojecten** er zijn buiten de directe vraagarticulatie, bijvoorbeeld regionale waterstofbackbones (de zgn. ‘narratieve’ projecten), bijvoorbeeld in werkateliers.
- Het maken van een **optimaliseringslag** binnen en tussen de sectorale plannen tijdens het integraal programmeren, op basis van de benoemde koppelkansen.
- Het **doorlopend informeren** van de sectoren over de besluitvorming en tussenstappen (bijna realtime inzicht), zowel procesmatig (waar staan we in het proces?) als inhoudelijk (welke besluiten worden er genomen?)
- En mogelijk: het opstellen van een **klankbordgroep** of vergelijkbare samenwerking waarin bij iedere stap de sectoren geconsulteerd worden voordat keuzes gemaakt worden.

5) Op welke wijze wordt omgegaan met issues binnen een provincie of provincie-grensoverschrijdende issues, en welke rol hebben de netbeheerders daarin?

Gemeenten, provincies en netbeheerders hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid op het bereiken van overeenstemming over de programmering. Bij een gebrek aan overeenstemming binnen een provincie initieert de provincie een bestuurlijk overleg, waarin partijen gezamenlijk zoeken naar een bestuurlijke oplossing. Wanneer er tussen provincies of tussen provincie en Rijk ingewikkeldheden ontstaan – bijv. over provincie-overschrijdende verbindingen – dan kunnen provincie, Rijk of netbeheerders een bestuurlijk overleg initiëren waarin partijen gezamenlijk zoeken naar een bestuurlijke oplossing. Wanneer geen bestuurlijke overeenstemming kan worden bereikt vindt escalatie plaats via het Huis van Thorbecke (zodat wordt teruggevallen op formele bevoegdheden). Zo kan op transparante wijze het instrument van de PIP/projectbesluit worden ingezet. Een instrument dat overigens ook vrijwillig – bij bestuurlijke overeenstemming – kan worden ingezet ter versnelling en vereenvoudiging van procedures. Op welke manier het escalatiemechanisme precies wordt vormgegeven in een provincie is één van de elementen die wordt uitgewerkt in de startnotitie.

6) Aan welk bestuurlijk gremium rapporteert de werkgroep? Wie stelt het provinciale MIEK vast?

Het bestuurlijke gremium waaraan de werkgroep rapporteert verschilt van provincie tot provincie. In de ene provincie wordt een apart provinciaal BO MIEK⁶ ingesteld, terwijl in andere gebieden wordt aangehaakt op een bestaand gremium. Hoe en door wie de vaststelling van het provinciaal MIEK plaatsvindt moet nog verder worden uitgewerkt, mede op basis van de ervaringen in de 3 pilots Integraal Programmeren. Op basis van de huidige stand van uitwerking lijkt het voor de hand te liggen dat het Provinciaal MIEK minimaal wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie, en dat ook de regionale netbeheerder op een manier goedkeuring hieraan geeft.

In de startnotitie wordt per provincie verder uitgewerkt hoe besluitvorming plaatsvindt, en hoe hierbij gebruik wordt omgegaan met bestaande gremia. De startnotitie is het formele startmoment voor het programmeren van regionale energie-infrastructuur. De startnotitie wordt minimaal vastgesteld door Gedeputeerde Staten (GS) en de regionale netbeheerder(s), in nauwe afstemming met de betrokken gemeenten. In aanloop naar besluitvorming over de provinciale startnotitie wordt ook bekeken of vaststelling in raden of andere bestuurlijke gremia nodig en/of nuttig is.

7) Hoe organiseren we de interactie tussen de provinciale werkgroepen MIEK en de landelijke stuurgroep (PIDI)/MIEK?

Er worden op twee niveaus werkgroepen ingericht: naast de nationale werkgroep (de bestaande WIP) ook een werkgroep per provincie. In de provincie wordt interactie georganiseerd met de regionale sectorale sporen (CES, RAL⁷, RMP⁸, woningbouw-programma's etc.). Op de nationale schaal wordt de verbinding gezocht met nationale programma's (PIDI, Nationaal MIEK, NP RES, etc.). De manier waarop dit precies wordt vormgegeven wordt de komende periode nog verder uitgewerkt, als onderdeel van de uitwerking van de governance nationaal-regionaal.

⁶ BO MIEK = Bestuurlijk Overleg MIEK

⁷ RAL = Regionale Aanpak Laadinfrastructuur

⁸ RMP = Regionaal Mobiliteitsprogramma

8) *Is er behoefte aan een vorm van ondersteuning vanuit een werkorganisatie? Wat kan de opgebouwde ervaring vanuit NP RES en ook vanuit PIDI hierbij betekenen?*

Het huidige beeld is dat in de verdere vormgeving van de governance een nationaal werkverband nodig zal zijn. Hoe dit precies wordt vormgegeven is onderdeel van de verdere uitwerking. Onder andere gaat het om de volgende werkzaamheden:

- Ondersteuning van de provinciale werkgroepen met kennis, inzicht, data en informatie
- Organiseren van uitwisseling tussen de verschillende provinciale MIEK's en het verzorgen van onderlinge vergelijkingen
- Het organiseren van het contact en de wisselwerking tussen nationale programma's (verschillende sectoren) en de provinciale MIEK's
- Het organiseren van monitoring in de voortgang en het signaleren van knelpunten
- Voorbereiden van besluitvorming over ingewikkelde issues die voortkomen uit de verschillende programmeringen.
- Doorontwikkeling van het sturingsconcept 'integraal programmeren' en de randvoorwaarden hiervoor.

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42
[Contact](#)
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | januari 2023

Publicatienummer: RVO-013-2023/BR-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.